

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

60/00.04.00/2022

Kh 28.03.2022 § 85

Valmistelija: sivistysjohtaja Manne Pärkö, hallintosihteeri Juha Rinta-Jouppi

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta sekä liitteenä olevasta luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan valmistellaan tarpeelliset esitykset nuorisolain tarkistamiseksi tavoitteena erityisesti avustusprosessien sujuvoittaminen. Nykyinen nuorisolaki (1285/2016) tuli voimaan 1.1.2017. Nuorisolaki on osoittautunut konkreettisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosesseja koskevia säännöksiä, joita on tarpeen tarkistaa.

Nuorisolaissa sekä nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (211/2017) määritellään edellytykset, joilla järjestö voi tulla hyväksytyksi avustuskelpoiseksi valtakunnalliseksi nuorisotalon järjestöksi ja miten yhteisö voidaan valita valtionavustuskelpoiseksi nuorisotalon valtakunnalliseksi osaamiskeskukseksi (OSKE) tai nuorisokeskukseksi. Nuorisolaissa ja nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään lisäksi niistä arvioinnin perusteista, joiden mukaisesti valtakunnallisten nuorisotalon järjestöjen, osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionavustukset myönnetään.

Hallitusohjelmassa mainitut tarkistamistarpeet liittyvät lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säännöksiin, jotka koskevat valtakunnallisten nuorisotalon järjestöjen, valtakunnallisten nuorisotalon osaamiskeskusten sekä nuorisokeskusten valtionapukelpoisuutta hyväksymistä, vuosivastustussuunnitelmaa sekä avustuskäytäntöjen sujuvuutta ja läpinäkyvyyttä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan tavoitteen toteuttamisen yhtenä keinona, että jokaiselle lapselle ja nuorelle taataan aito mahdollisuus mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan mm. luodaan Islannin mallista suomalainen toteutus sekä käynnistetään val-

mistelu, jonka tavoitteena on edistää maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä. Harrastamisen Suomen mallia valmistellut työryhmä esitti, että Harrastamisen Suomen mallin pysyvyyden turvaamiseksi mallista tulisi säätää nuorisolaissa.

Esityksen tavoitteena on lisätä valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta ja tehostaa säännösten läpinäkyvää soveltamista. Tavoitteena on täsmentää valtionapukelpoisuuden hyväksymistä ja valtionavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä ja niiden mukaisia menettelyitä, jotta valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen edellytykset olisivat valtionavustuksia saavien tahojen kannalta mahdollisimman selkeitä, läpinäkyviä ja oikeudenmukaiseksi koettuja.

Harrastamisen Suomen mallista säätämisen tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin mukainen harrastustoiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa, ja tätä kautta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen.

Valtionapukelpoisuusharkinnassa nykyiset säännökset antavat suhteellisen vähän painoarvoa valtakunnallisen nuorisoalan järjestön toiminnan merkitykselle ja vaikuttavuudelle nuorisotyön ja -toiminnan kannalta. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja merkityksellisyys on voimassa olevassa laissa yksi viidestä arviointitekijästä. Järjestön toiminnan merkityksen ja vaikuttavuuden tulisi kuitenkin olla keskeisin tekijä, jonka osalta valtionapukelpoisuutta arvioidaan. Siten valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuusharkinnassa ehdotetaan korostettavaksi nykyistä enemmän järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nimenomaisesti nuorisotyön ja -toiminnan kannalta sekä uutena kriteerinä järjestön toiminnan ajankohtaisuutta. Järjestön toiminnan valtakunnallisuuden määrittelyä ehdotetaan tarkennettavaksi asetuksessa. Esityksessä selkeytettäisiin myös valtakunnallisen nuorisoalan järjestön avustuksen määräytymisen perusteita.

Nykyisin valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus voidaan peruuttaa, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä nuorisolaissa tai sen lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Toimijoiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta olisi perusteltua, että vaatimus kahdesta peräkkäisestä vuodesta poistettaisiin, ja jatkossa valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin peruuttaa, jos se ei enää täytä nuorisolaissa tai nuorisolain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten (OSKE) valtionapukelpoisuutta ja valtionavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että osaamiskeskusten avustuskäytäntöjä voitaisiin sujuvoittaa ja saattaa nykyistä läpinäkyvämmäksi.

Valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että jatkossa osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa korostettaisiin hakijan osaamiskeskustoiminnan vastavuotta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin. Osaamiskeskusten valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin jatkossa huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Tehtävät on sovittu määrääjäksi, ja niiden sisällöt valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteiden mukaisesti.

Nuorisokeskusten tarkoituksen määrittelyä ehdotetaan selkeytettäväksi ja nykyisen yksityiskohtaisen tehtäväluettelon sijasta korostettaisiin nuorisotyön keinoja toiminnan johtajatuksena. Esitysluonnoksen mukaan yhtenä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä olisi, että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden harkintaan ja siihen liittyvään arviointiin ehdotetaan määritelmien selkeytyksiä, jotka osaltaan tukisivat avustamisen kohdentumista tarkoituksenmukaisella tavalla.

Nuorisokeskusten valtionavustusten määräytymisperusteet ovat olleet hyvin moninaisia, mikä on aiheuttanut avustuksen saajissa epätietoisuutta siinä, missä määrin mikäkin perusteista tosiasiallisesti vaikuttaa keskusten saamien avustusten määrään. Siksi avustuksen määräytymisperusteita ehdotetaan tarkennettavaksi nykyisestä. Myös valtioneuvoston asetuksessa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä selkeämmistä avustuksen myöntämistä koskevista arviointikriteereistä, eikä asetuksessa säädettäisi enää avustuksen myöntämistä ministeriön ja nuorisokeskuksen välisessä tavoiteohjausmenetelystä sovittuihin tehtäviin. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallista. Ehdotetuissa säännöksissä määriteltäisiin edellytykset, joita noudattaen kunta voisi halutessaan järjestää Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa nuorille.

Lisäksi säännöksissä määriteltäisiin perusteet valtionavustuksen myöntämiselle edellä mainittuun toimintaan. Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat. Harrastamisen Suomen mallin mukainen toiminta olisi kuitenkin tarkoitettu perusopetukseen osallistuville nuorille.

Muissa ehdotuksissa lakia ja asetusta ehdotetaan muutettavaksi ja ajantasaistettavaksi mm. muualla lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten johdosta.

Lausunnot pyydetään toimittamaan opetus- ja kulttuuriministeriölle viimeistään 7.4.2022.

Lisätietoja lausuntopyynnöstä antavat:

Erikoissuunnittelija Mikko Cortés Téllez, mikko.cortes-tellez@gov.fi

Hallitusneuvos Antti Randell, antti.randell@gov.fi

Kaupunginjohtajan ehdotus:

Kaupunginhallitus toteaa lausuntonaan, että nuorisolakiin esitetyt muutokset ovat asianmukaisia. Erityisesti säännökset Harrastamisen Suomen mallista sekä valtionavustuksen myöntämisestä Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen toimintaan ovat olennaisia, jotta hyvin alkanut harrastustoiminta voidaan vakiinnuttaa osaksi kunnan palveluja.

Päätös: Hyväksyttiin.